

واکاوی فضایل شهید و مقام شهادت در آیات و روایات

هاشم اندیشه

تهیه و تنظیم: معاونت تبلیغ و امور فرهنگی حوزه های علمیه

در تمام جوامع بشری، ارزشهایی وجود دارد که بنیان اصلی فرهنگ آن جامعه را شکل می‌دهد و هر ملتی هویت و حیات اجتماعی و سیاسی خود را در پایبندی و احترام به آنها و انتقال کامل آن به نسلهای آینده می‌داند.

ایران اسلامی نیز بیش از هر جای دیگر مفتخر به داشتن ارزشهای والا و اصیلی است که نمونه آن را در کمتر جایی می‌توان یافت.

«شهادت» یکی از آن ارزشهاست. فرهنگ شهادت قوی‌ترین سلاحی است که مسلمانان می‌توانند به آن افتخار کنند و ترویج و پاسداری از آن می‌تواند بازدارنده‌تر از هر سلاح اتمی باشد.

در این مقاله بدین منظور به برخی از فضائل شهید و مقام شهادت می‌پردازیم.

الف) ارزش و فضیلت شهید و شهادت در آیات قرآن

در آیات در خصوص ارزش و اهمیت شهادت و مقام شهید، مطالبی بیان شده است که به برخی از آنها اشاره می‌کنیم:

۱. شهدا همراه با انبیاء، صدیقین و صالحین

در سوره نساء آمده است: ﴿وَمَنْ يَطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا﴾^۱ «و کسانی که خدا و پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ را اطاعت کنند، کسانی خواهند بود که همدم انبیاء و صدیقین و شهدا و صالحین اند که خدا مورد انعامشان قرار داده، و چه نیکو رفیقانی هستند.»
این آیه به مرتبه و جایگاه شهدا در کنار انبیای

الهی، صدیقین و صالحین اشاره می‌کند. شهادت، یکی از راه‌های میانبر است که انسان از این راه می‌تواند به لقای الهی رسیده، از نعمتهای الهی بهره‌مند شود.

علامه طباطبایی رحمۃ اللہ علیہ در تفسیر این آیه می‌نویسد: در بیان کسانی که خداوند نعمت خویش را بر آنها اتمام کرده است، اشاره به چهار گروه می‌کند که در واقع ارکان چهارگانه این موضوع هستند:

الف) انبیاء (مِنَ النَّبِيِّينَ)؛

ب) راستگویان (الصَّادِقِينَ)؛

ج) شهدا و کشته شدگان در راه هدف و عقیده پاک الهی و یا افراد برجسته‌ای که روز قیامت شاهد و گواه اعمال انسانها هستند (وَالشُّهَدَاءِ)؛

د) صالحان (و الصالحین).^۲

۲. حیات و شادی شهدا

قرآن کریم در این باره می‌فرماید: ﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْزُقُونَ فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِّنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾^۳؛ «(ای پیامبر) هرگز گمان مبر آنها که در راه خدا کشته شده‌اند مردگانند، بلکه آنها زنده‌اند و نزد پروردگارشان روزی داده می‌شوند * آنها بخاطر نعمتهای فراوانی که خداوند از فضل خود به آنها بخشیده است خوشحالند و بخاطر کسانی که (مجاهدانی که) بعد از آنها به آنان ملحق نشدند (نیز) خوش وقتند (زیرا مقامات برجسته آنها را در

۲. تفسیر المیزان، سید محمد حسین طباطبایی، دفتر انتشارات اسلامی،

قم، ۱۳۷۷ ش، ج ۴، صص ۶۵۱-۶۵۲.

۳. آل عمران/ ۱۶۹-۱۷۰.

آن جهان می بینند و میدانند) که نه ترسی بر آنها
است و نه غمی خواهند داشت.»

در این آیات خداوند بعد از اینکه می فرماید
شهیدان را مرده نپندار، اشاره دارد به اینکه شهیدان
زنده هستند و نزد پروردگارشان روزی می خورند
﴿عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْزُقُونَ﴾ که در این قسمت از آیه به
ارتزاق شهیدان اشاره شده است. لذا اگر نوعی
حیات مجازی برای شهیدان فرض کنیم، با ارتزاق
منافات دارد، پس باید این حیات را حقیقی
دانست؛ زیرا ارتزاق از ویژگی های موجود زنده و
حقیقی است.

سپس خداوند می فرماید: شهدا به خاطر آنچه که
خداوند از فضل خود به آنها ارزانی داشته است،
شادمانند. در تفسیر «مجمع البیان» آمده است:
این خوشحالی به خاطر نعمتهای بهشتی است که

خداوند نصیبشان فرموده است.^۴

بنابراین، شهدا به واسطه نعمتهای خدادادی خوشحال اند و می‌خواهند این خوشحالی را با دیگران که به آنها ملحق می‌شوند، تکمیل نمایند و مایلند که به آنها بشارت داده شود که ترس و اندوهی به خود راه ندهند.

در تفسیر «مجمع البیان» برای این موضوع سه دلیل ذکر شده است:

الف) شهدا از وضع برادران مؤمن خود که در دنیا زنده‌اند و در راه خدا به جهاد مشغول هستند، اظهار سرور می‌نمایند؛

ب) قول دوم این است که نامه‌ای به شهیدان ارائه می‌شود که در آن اسامی برادران ایمانی آنها که به

۴. تفسیر مجمع البیان، ابوعلی فضل بن الحسن طبرسی، انتشارات فراهانی، تهران، ۱۳۸۰ش، ج ۲، ص ۸۸۳.

درجه شهادت نایل و به آنها ملحق خواهند شد،
ثبت است و شهیدان با دیدن این اسامی
خوشحال خواهند شد؛

ج) مراد از ﴿لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ﴾ مؤمنانی هستند که در
فضل و مقام به آنها نرسیده‌اند؛ ولی به واسطه
ایمان، مقامی عظیم دارند.^۵

۳. زنده بودن شهدا

در ذیل آیه ۱۵۴ سوره بقره تحت عنوان: ﴿وَلَا تَقُولُوا
لِمَنْ يَقتُلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْواتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِن لَّا
تَشْعُرُونَ﴾؛ «به کسانی که در راه خدا کشته می‌شوند،
مرده نگوئید؛ بلکه آنها زنده‌اند؛ ولی شما
نمی‌فهمید.» به زنده بودن شهیدان اشاره شده
است.

از دید علامه طباطبایی رحمته الله، در این آیه به مؤمن و

۵. همان.

کافر خطاب می‌شود: شهدا بعد از مردن زنده‌اند؛ ولی شما نمی‌فهمید؛ یعنی با حواس درک نمی‌کنید.^۶

۴. از بین رفتن ترس و خوف از شهید

طبق آیه ۱۷۰ سوره آل عمران خداوند می‌فرماید:

﴿فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَ يَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِّنْ خَلْفِهِمْ إِلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾؛ «آنها بخاطر نعمتهای فراوانی که خداوند

از فضل خود به آنها بخشیده است خوشحالند و بخاطر کسانی که (مجاهدانی که) بعد از آنها به آنان ملحق نشدند (نیز) خوش وقتند (زیرا مقامات برجسته آنها را در آن جهان می‌بینند و میدانند) که نه ترسی بر آنها است و نه غمی خواهند داشت.»

شیخ طبرسی در «مجمع البیان» می‌نویسد: مراد

۶. المیزان، ج ۱، ص ۵۲۳.

این است که از گناهان گذشته خوفی بر آنها نیست؛ زیرا خداوند گناهانشان را با شهادت پاک می‌سازد و از جدایی از دنیا اندوهی به خاطر ندارند؛ چون از لقای آخرت بی‌اندازه خرسند و شادمان‌اند.^۷

۵. محفوظ ماندن اعمال شهیدان نزد خدا

خداوند در قرآن از شهیدانی بحث می‌کند که در پیکارهای حق و باطل دست از جان خود کشیده، در راه خدا شهید شده‌اند. به عنوان نمونه در آیه ۴ سوره محمد صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ می‌فرماید: ﴿وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ﴾؛ «کسانی که در راه خدا کشته شدند، خداوند هرگز اعمالشان را ضایع نگرداند.» این آیه نشان می‌دهد که زحمات، رنجها و ایثارهای آنها از میان نمی‌رود و همه در پیشگاه

۷. مجمع البیان، ج ۲، ص ۸۸۳.

خداوند متعال محفوظ است.^۸

۶. هدایت و اصلاح شهدای راه خدا

خداوند متعال می فرماید: ﴿سَيَهْدِيهِمْ وَيُصْلِحُ بَالَهُمْ﴾^۹؛ «و آنان را به سعادت هدایت کند و امورشان را اصلاح نماید.» پس وقتی که آیه ۱۶۹ آل عمران را کنار این آیه بگذاریم، معلوم می شود مراد از «اصلاح بال» شهدا و زنده کردن ایشان این است که به حیاتی طیب که شایسته شان است، برای حضور نزد پروردگارشان می رسند؛ حیاتی که با کنار رفتن پرده ها حاصل می شود.^{۱۰}

۷. بهره مندی از آموزش و رحمت الهی

خداوند متعال می فرماید: ﴿وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

۸. تفسیر نمونه، ناصر مکارم شیرازی و دیگران، دارالکتب الاسلامیه، قم، ۱۳۷۰ش، ج ۲۱، ص ۴۰۴.

۹. محمد ﷺ/۵.

۱۰. المیزان، ج ۱۸، ص ۲۲۶.

أَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَحْمَةً خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ وَلَئِن
مُّتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ لِإِلَى اللَّهِ تُحْشَرُونَ^{۱۱}؛ «اگر در راه خدا
کشته شده یا بمیرید، در آن جهان به آمرزش و
رحمت خدا نایل می‌شوید و آن بهتر از هر چیزی
است که در حیات دنیا برای خود فراهم توان آورد.
اگر در راه خدا بمیرید یا کشته شوید، به رحمت
ایزدی پیوسته، به سوی خدا محشور خواهید شد.»
پس مرگ برای انسان حتماً واقع می‌شود و هیچ
محل‌گزینی برای انسان از کشته شدن و یا مردن
نمی‌باشد، حال اگر این مرگ، کشته شدن در راه
خدا و در طلب رضوان او باشد، آن مرگ بسیار بهتر
از این است که بماند و در طلب دنیا و لذات آن
باشد.^{۱۲}

۱۱. آل عمران / ۱۵۸ - ۱۵۷.

۱۲. مفاتیح الغیب، محمد فخر رازی، دارالمعرفه، بیروت، بی‌تا، ج ۹، ص

۸. شهیدان، وفاداران به عهد

خداوند می‌فرماید: ﴿مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَّنْ قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا﴾^{۱۳}؛ «برخی از آن مؤمنان، بزرگ مردانی هستند که به عهد و پیمانی که با خدا بستند، کاملاً وفا کردند، پس برخی بر آن عهد ایستادگی کردند (تا در راه خدا شهید شدند) و برخی به انتظار (فیض شهادت) مقاومت کرده و هیچ عهد خود را تغییر ندادند.»

بسیاری از مفسرین گفته‌اند که منظور از «قَضَىٰ نَحْبَهُ» عبیده، حمزه و جعفر هستند که در جنگ بدر، احد و موهه شهید شدند و مراد از «مَنْ يَنْتَظِرُ» امام علی علیه السلام است که سرانجام در کوفه به محراب

عبادت شهید شد.^{۱۴}

این آیه اشاره به گروه خاصی از مؤمنان است که در تاسی به پیامبر صلی الله علیه و آله از همه پیشگام تر بودند و بر سر عهد و پیمانشان با خدا؛ یعنی فداکاری تا آخرین نفس و آخرین قطره خون ایستادند، پس خدا می فرماید: در میان مؤمنان مردانی هستند که بر سر عهدی که با خدا بسته اند، ایستاده اند. بعضی از آنها به عهد خود وفا کرده، جان را به جان آفرین تسلیم نمودند و در میدان جهاد شربت شهادت نوشیدند و بعضی نیز در انتظارند و هیچ گونه تغییر و تبدیل در عهد و پیمان خود ندادند و کم ترین انحراف و تزلزلی در کار خود پیدا نکردند.^{۱۵}

۱۴. قرآن کریم، مترجم: مهدی الهی قمشه ای، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران، ۱۳۷۲ ش، ص ۴۱.

۱۵. تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۲۴۵.

۹. شهادت، تجارتی بی نظیر

خداوند می فرماید: ﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدًّا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾^{۱۶}؛ «خداوند از مؤمنان جانها و اموالشان را خریداری می کند که (در برابرش) بهشت برای آنان باشد (به این گونه که) در راه خدا پیکار می کنند، می کشند و کشته می شوند، این وعده حقی است بر او که در تورات و انجیل و قرآن ذکر فرموده، و چه کسی از خدا به عهدش وفادارتر است، اکنون بشارت باد بر شما به داد و ستدی که با خدا کرده اید و این پیروزی بزرگی (برای شما) است.»

در این آیه خداوند خود را خریدار و مؤمنان را
فروشنده و جانها و اموال را متاع و بهشت را ثمن و
بها برای این معامله قرار داده است.^{۱۷}

۱۰. بهشت، وعده قطعی به شهید

خداوند متعال در قرآن به شهید وعده قطعی
بهشت داده است و می‌فرماید: ﴿وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي
سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا أَوْ مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا وَإِنَّ
اللَّهَ لَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ لِيَدْخُلَنَّهُمْ مُدْخَلًا يَرْضَوْنَهُ وَإِنَّ اللَّهَ
لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ﴾^{۱۸}؛ «و کسانی که در راه خدا هجرت
کردند سپس کشته شدند یا به مرگ طبیعی از دنیا
رفتند خداوند به آنها روزی نیکوئی می‌دهد که او
بهترین روزی دهندگان است * خداوند آنها را در
محلّی وارد می‌کند که از آن خشنود خواهند بود و

۱۷. همان، ج ۸، ص ۱۴۸.

۱۸. حج/۵۹-۵۸.

خداوند عالم و با حلم است.»

در این آیه پس از اینکه از رزق و روزی شهدا با نام «رزق حسن» یاد می‌کند، جایگاه آنان در بهشت را معرفی کرده، آن را مقام رضوان و رفیع می‌داند.

۱۱. آمرزش گناهان شهید

۱. در قرآن کریم، درباره بخشش گناهان شهید چنین آمده است: ﴿فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُذُوا فِي سَبِيلِي وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ﴾؛^{۱۹} «آنها که در راه خدا هجرت کردند، و از خانه‌های خود بیرون رانده شدند، و در راه من آزار دیدند، و جنگ کردند و کشته شدند سوگند یاد می‌کنم، که گناهان آنها را می‌بخشم، و آنها را در بهشتهائی که از زیر درختان

۱۹. آل عمران/ ۱۹۵.

آن نهرها جاری است، وارد می‌کنم، این پاداشی است از طرف خداوند، و بهترین پاداشها نزد پروردگار است.»

در این آیه اشاره شده است که خداوند تمام بدی‌های کشته‌شدگان در راه خدا را نادیده می‌گیرد و از جانب خود به آنان نیکوترین پاداش را عطا می‌کند.

ب) ارزش و فضیلت شهید و شهادت در روایات جایگاه و ارزش شهید و مقام شهادت در روایات نیز مورد اشاره قرار گرفته است که به برخی از آنها اشاره می‌کنیم:

۱ بخشش گناهان

پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمودند: «فَإِذَا وَدَّعَهُمْ أَهْلُوهُمْ بَكَتْ عَلَيْهِمُ الْحَيْطَانُ وَالْبُيُوتُ وَيَخْرُجُونَ مِنْ ذُنُوبِهِمْ كَمَا

تَخْرُجُ الْحَيَّةُ مِنْ سِلْحِهَا؛^{۲۰} چون رزمندگان با اهل و خانواده خود خدا حافظی کنند، ماهی ها و خانه ها بر آنان می گریند، و ایشان از گناهان خود خارج می شوند، همان گونه که مار از پوست خود خارج می شود.»

امام صادق علیه السلام می فرمایند: «کسی که در راه خدا به شهادت برسد، هیچ یک از گناهان و بدیهایش به او ارائه نخواهد شد (یعنی از همه آنها چشم پوشی خواهد شد).»^{۲۱}

همچنین امام باقر علیه السلام می فرمایند: «اولین قطره خون شهید، کفاره تمام گناهان اوست، مگر بدهی ها

۲۰. کشف الاسرار و عده الابرار، ابوالفضل رشید الدین میبیدی، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۶۱ش، ج ۲، ص ۳۴۷.

۲۱. وسائل الشیعه، محمد حر عاملی، کتابخانه اسلامیه، تهران، ۱۳۶۷ش، ج ۱۱، ص ۹.

(حقوق الناس) که کفاره آن، ادای آنهاست.»^{۲۲}

و در حدیثی دیگر پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند: «کشته شدن در راه خدا، کفاره تمام گناهان است، مگر امانت؛ و امانت در نماز است و امانت در روزه است و امانت در سخن است و سخت‌ترین امانت، در ودیعه‌هاست.»^{۲۳}

۲. برتری شهادت از مرگ طبیعی

الف) پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می‌فرماید: «أَشْرَفُ الْمَوْتِ قَتْلُ الشَّهَادَةِ»^{۲۴} شریف‌ترین و بالاترین نوع مردن، شهادت است.»

ب) امام علی عَلَيْهِ السَّلَام می‌فرماید: «إِنَّ أَكْرَمَ الْمَوْتِ الْقَتْلُ

۲۲. همان.

۲۳. المعجم الكبير، سليمان بن احمد طبرانی، مكتبة ابن تيمية، قاهره، بی‌تا، ج ۱۰، ص ۲۷۰.

۲۴. بحار الانوار، محمد باقر مجلسی، دار احیاء التراث العربی، بیروت، ۱۴۰۳ق، ج ۶۷، ص ۸.

وَالَّذِي نَفْسُ ابْنِ أَبِي طَالِبٍ بِيَدِهِ لَأَلْفُ ضَرْبَةٍ
بِالسَّيْفِ أَهْوَنُ عَلَيَّ مِنْ مَيْتَةٍ عَلَى الْفِرَاشِ فِي غَيْرِ
طَاعَةِ اللَّهِ؛ همانا گرامی‌ترین مرگها، کشته شدن در
راه خداست. سوگند به آن کسی که جان پسر
ابوطالب در دستان اوست، هزار ضربت شمشیر بر
من آسان‌تر از مرگ در بستر استراحت، در مخالفت
با خداست.»^{۲۵}

مردان خدا از خاکدان دگر نند
مرغان هواز آشیان دگر نند
منگرتو ازین چشم بدیشان کایشان
فارغ زدو کون و در مکان دگر نند^{۲۶}

۳. شفاعت شهید و مقام شهادت

الف) پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می‌فرمایند: «يَشْفَعُ الشَّهِيدُ فِي

۲۵. نهج البلاغه، سید محمد بن حسین رضی، ترجمه: محمد دشتی،

انتشارات لاهیجی، تهران، ۱۳۷۹ ش، خطبه ۱۲۳.

۲۶. ابوسعید ابوالخیر.

سَبْعِينَ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ؛^{۲۷} شهید هفتاد نفر از بستگان
خود را شفاعت می کند.»

ب) امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ از پدران خود، از پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نقل
می فرماید: «ثَلَاثَةٌ يَشْفَعُونَ إِلَى اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
فَيُشَفَعُهُمُ الْأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الْعُلَمَاءُ ثُمَّ الشُّهَدَاءُ؛^{۲۸} سه گروه
در روز قیامت به سوی خداوند شفاعت می کنند:
انبیاء سپس علما سپس شهدا.»

۴. پاداش بهشتی

از پیامبر اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نقل شده است که می فرمایند:
شهید دارای چند پاداش است: «عِنْدَ أَوَّلِ قَطْرَةٍ مِنْ
دَمِهِ يَكْفَرُ عَنْهُ كُلُّ خَطِيئَةٍ وَ يَرَى مَقْعَدَهُ فِي الْجَنَّةِ، وَ
يَزَوِّجُ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ، وَ يُؤْمَنُ مِنَ الْفَرْعِ الْأَكْبَرِ وَ مِنْ

۲۷. کنز العمال من سنن الاقوال و الافعال، علاء الدین متقی هندی،
مطبعه مجلس دایره المعارف العثمانیه، حیدرآباد هند، ۱۳۷۰ق، ج ۴، ص
۴۰۱.

۲۸. بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۱۴.

عَذَابِ الْقَبْرِ، وَ يَحْلَى حَلَى الْاِيْمَانِ؛^{۲۹} با ریختن اولین قطره خون شهید، تمام خطاها و گناهانش بخشیده و نادیده گرفته می شود؛ و جایگاه خود را در بهشت می بیند؛ و از همسران بهشتی اختیار می کند؛ و همچنین از فزع اکبر (گریه و زاری) و عذاب قبر در امان است؛ و از لباسهای بهشتی بر او می پوشانند.»

۵. زیارت شهدا توسط پیامبر ﷺ و سلام دادن بر آنها رسول اکرم ﷺ در روز احد بالای سر جنازه «مصعب بن عمیر» ایستاد و برای او دعا کرد و سپس فرمود: «إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ يَشْهَدُ أَنَّ هَوْلًا شُهِدَ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَاتُوهُمْ زُورُهُمْ وَ سَلِّمُوا عَلَيْهِمْ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَا يَسَلِّمُ عَلَيْهِمْ أَحَدٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، إِلَّا رَدُّوا

۲۹. کشف الاسرار، ج ۱، ص ۴۱۷.

عَلَيْهِ، يَرْزُقُونَ مِنْ ثَارِ الْجَنِّ وَوَتَح؛^{۳۰} رسول خدا گواهی می دهد که شهدا شاهدان من نزد خدا در روز قیامت هستند. بیابید و ایشان را زیارت کنید و بر آنان سلام نمایید که سوگند بر آنکه جانم در دست اوست، هیچ کس نباشد که بر آنها سلام کند، الا اینکه جوابش را می دهند. و آنها از میوه های بهشتی و هدایای آن روزی داده می شوند.»

۶. گشوده شدن درهای بهشت بر روی شهدا

امام علی عَلَيْهِ السَّلَام در خطبه ۲۷ «نهج البلاغه» در این باره می فرماید: «إِنَّ الْجَهَادَ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ فَتَحَهُ اللَّهُ لِخَاصَّةِ أَوْلِيَائِهِ؛^{۳۱} همانا جهاد دری از درهای بهشت می باشد که خداوند آن را بر دوستان خاصش گشوده است.»

۳۰. همان.

۳۱. نهج البلاغه، ص ۷۴.

پس مجاهدین در راه خدا و شهدا هستند که
شایستگی ورود به بهشت از این باب را دارند.

۷. اولین واردشونده به بهشت

امام رضا علیه السلام از پدرانش علیهم السلام نقل می‌کنند که پیامبر
اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: اولین کسی که به بهشت وارد
می‌شود، شهید است.^{۳۲}

۸. علاقه معصومین علیهم السلام به شهادت

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرمایند: «سوگند به آنکه جانم در
دست اوست! دوست دارم در راه خدا کشته شده،
سپس زنده گردم و باز کشته شوم و بار دیگر زنده
گردم و باز کشته شوم.»^{۳۳}

امام علی علیه السلام می‌فرمایند: «سوگند به خدا! اگر نبود

۳۲. صحیفه الرضا علیه السلام، علاء الدین حجازی، ندای اسلام، مشهد، بی‌تا،
ص ۴۲.

۳۳. فضائل الخمسه من الصحاح الستة، مرتضی فیروز آبادی، نشر
الاسلامیه، تهران، ۱۳۹۲ق، ج ۱، ص ۱۱۶.

امید من به کشته شدن در راه خدا، هنگام ملاقات دشمن، اگر مقدر باشد، هر آینه بر مرکب خود سوار شده، از شما دوری می نمودم و همراهی شما را مادامی که باد جنوب و شمال می ورزد (همیشه) درخواست نمی کردم.»^{۳۴}

۹. بوی خوش شهدا

پیغمبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می فرماید: «زَمَلُوهُمْ بِدِمَائِهِمْ فَإِنَّهُمْ يَحْشُرُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَشَخَبُ أَوْدَاجُهُمْ دَمَا اللَّوْنُ لَوْنُ الدَّمِ وَالرِّيحُ رِيحُ الْمِسْكِ»^{۳۵} شهدا را با بدن پر خون دفن کنید؛ زیرا آنها با همین وضع در قیامت محشور می شوند، در حالی که رنگ بدنشان رنگ خون است؛ ولی بوی بدنشان مانند مشک و عنبر خوشبو می باشد.»

۳۴. شرح نهج البلاغه، سید علینقی فیض الاسلام، نشر آثار فیض، تهران،

۱۳۵۱ق، ج ۲، صص ۳۶۹-۳۷۰.

۳۵. بحار الانوار، ج ۴۵، ص ۳۲.

محشور شدن شهدا با این وضع در قیامت، خود گواه است که آنها در راه خدا شهید شده‌اند.

۱۰. بالاترین عمل نیک

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می‌فرمایند: «فَوْقَ كُلِّ ذِي بَرٍّ حَتَّى يُقْتَلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِذَا قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَيْسَ فَوْقَهُ بَرٌّ؛^{۳۶} بالاتر از هر عمل نیکی، باز عمل نیکوی دیگری وجود دارد، مگر شهادت در راه خدا که بالاتر از آن هیچ عمل نیکویی وجود ندارد.»

۱۱. محبوب‌ترین قطره‌ها

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می‌فرمایند: «مَا مِنْ قَطْرَةٍ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ مِنْ قَطْرَتَيْنِ قَطْرَةٌ دَمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ قَطْرَةٌ دَمْعَةٍ فِي سَوَادِ اللَّيْلِ لَا يَرِيدُ بِهَا الْعَبْدُ إِلَّا اللَّهَ. عَزَّوَجَلَّ؛^{۳۷} هیچ قطره‌ای نزد خداوند محبوب‌تر از دو قطره

۳۶. وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۱۷.

۳۷. الخصال، شیخ محمد بن علی بن بابویه صدوق، مؤسسه نشر

اسلامی، قم، ۱۴۰۳ق، ج ۱، ص ۵۰.

نیست: قطره خونی که در راه خدا ریخته می‌شود و
قطره اشکی که در تاریکی شب از چشم بنده‌ای
برای خدا می‌ریزد.»

۱۲. اجر و فضیلت شهید و جهادگر

در تفسیر کشف الاسرار از رسول گرامی خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نقل شده است که فرمودند: «هنگامی که نیروهای رزمنده تصمیم به شرکت در جنگ می‌گیرند، خداوند مصونیت آنها را از آتش تضمین می‌کند و چون آماده جنگ شوند، فرشتگان به وجود آنها افتخار می‌کنند. هنگامی که با خانواده خود وداع می‌کنند، ماهی‌ها و خانه‌ها گریه می‌کنند و از گناهان خود خارج می‌شوند، همان گونه که ما را از پوست خود خارج می‌شود. خداوند چهار هزار فرشته را بر آنها می‌گمارد تا از جلو و پشت سر آنان را محافظت نمایند. جهادگران کار نیکی انجام نمی‌دهند، مگر اینکه مضاعف شود. در مقابل هر

روز در جبهه، ثوابی برابر عبادت هزار مرد عابد...
برای ایشان می نویسند و چون با دشمن روبرو
می شوند، قلم همه اهل دنیا از درک ثواب آن عاجز
است و چون به مبارزه با دشمن می ایستند و تیرها را
آماده نشانه رفتن به دشمن می کنند و با یکدیگر
درآویزند، فرشتگان بالهای خود را بر سر آنها
می گسترانند و برای پیروزی و ثابت قدمی آنها دعا
می کنند. هنگام ضرب و زخم، همسر بهشتی و
نعمتهای الهی بر آنها فرود می آید. مرحبا به روح
پاکی که از بدنی پاک و مطهر خارج شود. بشارت
باد بر تو کرامتها و نعمتهایی که هیچ چشمی ندیده
و هیچ گوشی نشنیده و بر قلب هیچ کسی خطور
نکرده است.»^{۳۸}